

sploh. Vrednost in uporabnost dela za vse, ki se pečajo z zgodovinsko preteklostjo našega ljudstva, povečuje tudi okolnost, da prinaša poleg pravih prilog, kakor so Valvasorjevo tu prvič priobčeno pismo in razni testamenti, tudi tako gradivo, ki nam odpira pogled v intimno življenje po gradovih tedanjih časov, kakor so zlasti razni inventarji, posebno pa znameniti ženski in sploh hišni inventar na straneh 42—48. To naglašam zlasti kot estetični kritik ter opozarjam na predloženo delo tudi naše mlade pisatelje, ki čutijo v sebi veselje in moči za zgodovinske predmete. Duh, ki veje iz Radiceve knjige, in tudi bogato zgodovinsko gradivo, ki ga prinaša, bo gotovo lepa opora in podpora njih stvarjajoči domišljiji. — Radics nam je podal, kakor vidimo, zrelo delo trajne znanstvene vrednosti. Seveda nam ta lepa knjiga ne sme postati ovira, da bi ne raziskovali nadalje ogromnega gradiva, ki je nakopičeno v Valvasorjevih delih, marveč nam mora biti izpodbuda in zanesljiv kašipot. To je gotovo tudi pisateljeva želja, kajti on se dobro zaveda in to tudi jasno izpoveda, da zaklad, ki ga hranijo mogočni Valvasorjevi folijanti, še dolgo ne bo dvignjen. Tuintam nas naravnost pozivlje, da naj zastavimo svoje kritično pero. Da se bo slika po takih strokovnih in podrobnih raziskovanjih morda nekaj izpremenila, da se bodo prikazale nekatere strani te tako bogate osebnosti včasih menda v malo drugačni luči, to je gotovo; a to ne bo na škodo ugledu našega učenega rojaka iz 17. stoletja. Jaz n. pr., ki se zlasti zanimam za Valvasorjevo delovanje na polju narodopisja, že danes pogrešam v ocenjeni, vse hvale vredni knjigi marsikatero pojasnilo, ki se nanaša na vprašanja etnografskega značaja, n. pr. kako stališče je zavzemal učeni baron napram preprostemu ljudstvu, kako je to, da je narodopisno gradivo uporabljeno ali recimo — objavljeno v tako neenakem obsegu, da je neke strani ljudskega življenja, n. pr. pesem skoro povsem prezrl itd. Sicer rad priznam, da bi odgovori na taka vprašanja tuptam segli preko okvira knjige, ki ima poglavitni namen, pojasniti v kar največji popolnosti življenje in delovanje učenega barona in neutrudljivega pisatelja Valvasorja.

Dr. Iv. Merhar.

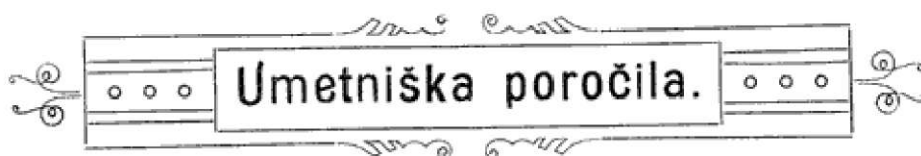
Rad Jugoslavske Akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 176. (Zagreb, 1909) prinaša konec Kuhačeve razprave o „Osobinah narodne glasbe, osobito hrvatske“. Na podlagi bogate statistike nam kaže v njej veljavo raznih figur (anafore, epifore, vmetka, aliteracije, asonance itd.) v tekstu in melodijah jugoslovanskih narodnih popevk in se pri tem stalno ozira tudi na italijanske, nemške in madžarske pesmi. Če bo ta študija proslulega hrvatskega glasbenika zanimala pred vsem estetičarje in skladatelje, pa bo kulturne zgodovinarje v širšem pomenu besede zanimala gladko pisana študija že pokojnega Iv. Tkalčiča „O staroj zagrebačkoj trgovini“. Odkar se je v zgodovini začel imenovati Zagreb, so se omenjale v njem štiri narodnosti: hrvatska, nemška, italijanska in ogrska. Trgovci in obrtniki so se od početka družili po narodnosti v zadruga ali „bratovščine“: *confraternitas sclavonicalis*, „kalendinum Latinorum“, „kalendinum Theutonicorum“ — ogrska zadruga se ne imenuje; to je pač znamenje, da je „ogrske narodnosti“ bilo le malo. Polagoma pa so namesto narodnostnih zadrug stopale strokovne, n. pr. „črevljarska ali šošarska“, ki je bila po večjem delu nemška. Od začetka so bile te „bratovščine“ pod direktnim nadzorstvom mestne oblasti, pozneje pa so se obrtniške zadruga osamosvojile in, družec se v „cehe“, stopile pod pokroviteljstvo krone (sredi 15. veka, kralj Matjaž!). Ti „plemeniti cehi“ so imeli svoja pravila; zagrebški so l. 1521. sprejeli pravila „križevačkih“ ključavničarjev, kovačev itd. („Križevački statuti“?), ki so bila najpopolnejša. — Kako se je n. pr. v 14. veku iskala pravica, kaže čudni običaj, da se je na tujih semnjiščih zaplenjevala trgovcem roba za dolg katerega njih

someščana. Tako so nekoč zagrebškimi mesarjem v Ljubljani vzeli 150 fl. za dolg nekega že umrlega Zagrebčana; ti mesarji so potem morali doma tožiti deco pokojnikovo, da se jim je izplačala vsota, ki so jo jim zaplenili Ljubljančani za dolg njih očeta.

Dr. Fr. Ilešič.

Bobčev St. S.: Istorija na starobolgarskoto pravo (Lekciji i izsledvanja). Sofija, 1910. 560 strani. — Ta „zgodovina starobolgarskega prava“ izpolnjuje eno izmed širokih praznin, ki zevajo še vedno na slovanskem pravnem polju. Bobčevo delo sega do turške dobe, to je do konca 14. veka ter razpravlja kakor o državnem, tako o kriminalnem in civilnem pravu. V uvodu analizira pisatelj vse pravne spomenike in opisuje starobolgarsko naobrazbo vobče. Bobčev je profesor na vseučilišču, urednik „Bolgarske Smotre“ in eden izmed najbolj vnetih zastopnikov slovanske skupnosti na Bolgarskem. Literarno delaven je izza l. 1871.

Dr. Fr. Ilešič.

Muther Richard: Geschichte der Malerei. 3 Bde. Leipzig. K. Grethleins Verlag. 1909. — Nemška znanost je kakor vse, kar je nemško-pruskega. Vojaška pedantska strogost preveva vsa nemška znanstvena dela. Gubijo se v malenkostnih posameznostih, a izginja jim izpred oči celota. Nemcu se izpremeni vse v suhoparen sistem, in kar se da povedati jasno v par stavkih, o tem napiše nemški znanstvenik debelo knjigo, polno teoretičnega razmotrivanja, ki pa slednjič le ne privede do jasnih, enotnih zaključkov. Tudi nas, ki nas vzgajajo nemški učitelji ip nemške knjige, je prevzel ta duh in zato so slovenski znanstveni spisi tako neznansko suhoparni. Naši pisatelji ne vedo, da se da tudi strogo znanstvena razprava napisati v enotno zaokroženi, prikupijivi obliki. V tem bi nam morali biti vzor angleška in francoska veda. — Čehi, Rusi in Poljaki so že zdavnaj spoznali, da prija njih duhu bolj francosko nego pa nemško znanstveno delo, ter so se zlasti v zadnjem času začeli ravnati po francoski metodi. A tudi med Nemci samimi je nastal odpor proti temu tonu na polju znanosti. Zakaj ta vojaški sistem je bil naravnost neznosen zlasti v estetskih vedah. Razprave o umetnosti in estetiki so se vlekale tako trudno in suhoparno kakor stavki Kantove filozofije.

Toda generacija, ki je bila začela v zadnjih dveh desetletjih minulega veka biti boj proti vsemu staremu tudi na Nemškem, je rodila nove ljudi. Nemci so kljub temu, da sami trdovratno oporekajo tej trditvi, postali zopet učenci Francozov; pri Francozih so se učili vsi njih moderni poeti od Georgeja do Rilkeja, pod francoskimi vplivi je moderni nemški roman in francoska je tudi njih moderna estetska veda. Eden prvih teh bojevnikov in glasnikov novega pokolenja je bil lani umrl Rihard Muther.

Stopil je s koturnov svojega profesorskega dostojanstva ter je postal, govoreč o umetnosti, tudi sam umetnik. Znamenita je bila njegova „Zgodovina slikarstva 19. stoletja“, ki je izzvala toliko hvale in nasprotovanja. V njej je pokazal, kako se da spojiti strogo znanstvo z esejistno lahkoto. Toda ta metoda ima tudi svojo slabo stran, pospešuje namreč — diletantizem. A diletantizem je najhujša rakrana naše dobe. H. St. Chamberlain trdi o njem, da je poleg katoliških univerz največja